

Յուլիանի 8-ին

Հազիւ հազ թիմական դպրոցի հոգաբարձու-
թիւնը մի լաւ բան էր մտածել, այն էլ մնաց
լիկ մտածուածք։ Պ. Արքայապետ Յովհաննիսեանցին
տեսուէլ է ուղում հրաւիրել հոգաբարձութիւնը,
— ահա այն ուրախալիլ լուրը, որ տարածվեց
այստեղ վերջին օրերը։ Արքայապետ եղբայրս
որովհետեւ պ. Յովհաննիսեանցի դեռ 1886—88
թիւականներին տեսչի պաշտօն էր վարում թե-
մական դպրոցում և նա իր մանկավարժական
խնայելի ուղղութեամբ ու կարգապահութեամբ
այնպիսի ծառայութիւն է արել թեմական դպրո-
ցին, որ մինչև այսօր երևանցիները նրան մո-
ռառալ չեն կարողանում։ Եւ մինչև այս մասին
լուրեր էին պտտում, յանկարծ լսեցինք, որ հո-
գաբարձութեան և տեսուչ Փարամանի մէջ հե-
ռադրական փոխանակութիւն եղաւ և վերջինս
յայտնել է, որ ինքը կրկին գալու է իր նշա-
նակովի պաշտօնը շարունակելու։ Բայց թէ
ինչպէս եղաւ, որ հոգաբարձութիւնը իր ներկայ
կազմով թերահաւատեց ղեպի պ. Փարամանի,
այդ հարցին թող պատասխանեն փաստերը։

Թեմական դպրոցի այս ուսումնական տարին
լի է այնպիսի անսխալ ղեպերով, որ եր-
կար տարիներ չեն մոռացվի և կապված կը մնան
ներկայ հոգաբարձութեան անուան հետ, անհի-
շելի։ Դպրոցը տուժել է ամեն կողմով։ Տեսուչ
Փարամանի պարտիք է եկել հոկտեմբեր ամսին
թողել է դպրոցը մարտին։ Ուսուցչներից ամե-
նաբարեկիցը՝ անարդար զրպարտված վաղը-
վել է ղեկնորհներին, նրա հետ նոյնպէս և մի ու-
րիշ ուսուցիչ, և շատ դասեր մնացել են բաց։
Հակամանկավարժական ուղղութիւնը թողաւ ո-
րեք ամիսը տարին։ Անուանակ է անդրադա-
նակ ուսուցչները՝ ծեծել և հայտնաբերել համարել
են մանկավարժական միջոց։ Լրտես աշակերտներ
են պահել դասաւանդներում, աշակերտների
և ուսուցչների մէջ տեղի ունեցած թշնամա-
կան տեղի յարաբերութիւն։ Տարւոյ սկիզբ
էրին եղել են դպրոցում 600 աշակերտներ, ար-
ձակուրդին մնացել են 460, տարւոյ ընթաց-
քում արտաքսվել են 60 հոգի։ Բաւական չէ,
որ դպրոցը այսպիսի անմիտ զրպարտութեան
մէջ է եղել ամբողջ տարին շնորհիւ Փարա-
մանի, նա դեռ տարւոյ կէսից թողել է ղեպ-
րոցը երեսի վրա և դնացել, նա ստացել է
ներկայ հոգաբարձութիւնից իր ուժերը մինչև
յուլի ամիս, մինչդեռ դպրոցը նիւթական նեղ
դրութեան մէջ՝ յաճախ ուսուցչների ուժերին
վճարել չէ կարողանում։ Հոգաբարձութիւնը
գանապարհով դպրոցի ղեկին անմիտ ծառ-
այրութիւնից, համաձայնեց տալ պ. Փարամա-
նի 2000 ռ. ուժերի, մի ուժերի, որին չէ արժա-
նացել մինչև այսօր ոչ մի տեսուչ, մինչդեռ
Մեսրոպ վարդապետը, որին հրաւիրելու համար
նոյն իսկ հոգաբարձութեան վճիռ կայացաւ,
համաձայնվում էր 1200 ռ. ուժերով ծառայել։
Եւ եթէ մի հոգաբարձութիւն այդպէս անբարե-
խոյճօրէն է վարել դպրոցի նիւթական հետ,
նա բարոյական քնն իրաւունք կունենայ դիմելու
հասարակութեան՝ դպրոցի եկամուտները կար-
գաւորելու համար։

Եւ այսպիսի մի շարք ուրիշ փաստեր։ Այդ
փաստերը հոգաբարձութեան մի բանի անդամ-

շատ շատերը, որոնք հարկ վաճառում են վե-
րադատելու, դժբաղդաբար ճանապարհածախը
չունեն։ Վերջիններից տասնեակներով դիմել են
Վերս-Սօրկի Բարեգործական ընկերութեան, որի
վարչութեան անդամներից մինը լինելով ան-
բարեկամ ինքը նրանց գանգաւանները, Վլ. ճանձ-
նաբար լսել ենք պանդխտութեան, ալ չենք կրնար
հոս մնալ. ինչ ալ ըլլայ, պիտի դառնանք մեր
հայրենիք, մեր աւերակներ չենացնենք. հոս
տուն չունենք, հոն, հոն է մեր տուն, մեր տեղ. ի
սէր Աստուծոյ, ի սէր հայրենիքի, մեկն օգնեցէ՛ք,
մեզի խրկեցէ՛ք։ Այս է պանդխտների աղեր-
սանքը։

Օգնեցէ՛ք, խրկեցէ՛ք։ Եւ Բարեգործական ըն-
կերութիւնը միջոց չունի նրանց խնդիրը կատա-
րելու։ 7—8 ամսում 1000 դոլար եկամուտ է
ունեցել, որը բաւարարութիւն չէ տալիս սովա-
րակ ընտանիքներին, անապատաւ անդործնե-
րին, ուր մնաց նրանց ծախքը հոգալ։ Վերա-
դառնալու փափաքը բուռն է, առիթը ձեռքից
փախցնելու չէ։ Մնում է միջոց տալ, օգնել նը-
րանց։ Միացեալ-Նախնայների կառավարութիւնը
այդ չի անի, որովհետեւ իր շահը հակառակն է
պահանջում։ Ուրեմն գործը ամբողջապէս ծան-
րանում է հայրերի, մանաւանդ արտասահմանի
հայրերի վրա։

Հ. Արդումանեան

ՅԱՎՈՐԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՏԱՇԵԱՆ

Կ. Պօլսի լրագրիչները հաղորդում են, որ Վի-
էնայի Միտիթարեան միաբնակութեան անդամնե-
րից Յակոբոս վարդապետ Տաշեան այժմ ճանա-
պարհորդում է Թիւրքիայում և վերադարձին
պիտի անցնէ Վովկաս, հանդիպելով Էլմիթին և
Թիֆլիս, ուր կը հասնի հաւանականաբար առա-
ջիկայ սեպտեմբերին։ Այս առիթով աւելորդ
չենք համարում մի քանի տեղեկութիւններ
հաղորդել այդ դիտական Միտիթարեան վարդա-
պետի մասին։ Նա ծնվել է Էրզրումում և երե-
կայ ժամանակից ուղարկվել է Վիէնա։ Զր նա-
յիւր իր երիտասարդ հասակին (նա դեռ 34 տարե-
կան է), այնքան ընդարձակ ճանութիւն է ամբարել
և այնքան լուրջ աշխատութիւններ է հրատարակել
(հայերէն և գերմաներէն), որ այժմ ոչ միայն
հայոց, այլ և եւրոպական ուսումնական աշխար-
հում հռչակաւոր հեղինակի համբաւ ունի։ Բա-
ցի իր բաղձալի մանրակրկիտ քննադատու-
թիւններից նախկին հայ մատենագիտների վրա,
նրա ամենալուրջ աշխատութիւնն է՝ գէթ առ-
այժմ, «Վիէնայի Միտիթարեանց մատենադարա-
նի հայ ձեռագիրների ցուցակը», արդիւնք երկու
տարւոյ անդու աշխատանքի, որ իրացում է
աղիւղ նոյն իսկ եւրոպացի համալսարան պրոֆե-
սորների և արժանացել է վարձատրութեան և
գովասանքի՝ Վիէնայի Վայսերական Ակադե-
միայի կողմից։ Հայ լրագրութեան և առհասա-
րակ հայ ձեռագիրների ուսումնասիրութեան
գործում ոչ ոք, կարծում ենք, չէ կարող նրան
հաւասարակ։ Հայր Տաշեան իր ուղղութեամբ
պատկանում է մեր այն ուսումնականների խմբ-
ին, որոնք բացարձակապէս ճշմարտութիւն են
որհնում իրանց ընտելութիւնների մէջ և դիտու-
թիւնից օգտվում են միմիայն այդ նպատակի
համար, սակայն ուղարկութիւնը դարձնելու դա-
րերից ի վեր արմատացած կանխակալ կարծիք-
ների և նախապաշարունակների վրա։ Ա. Ս.

ԳԱՂՔԱԿԱՆՆԵՐԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Երեւան, յունիսի 11-ին
Հին-Բայազետից եկող վաճառականները բերե-
ցին հետեւեալ ուրախալի տեղեկութիւնները հայ-
րենիք վերադարձող գաղթականների վերաբեր-
մամբ։ Հակառակ տարածված լուրերի, որ իբր
թէ թիւրքաց կառավարութիւնը Բզորի սահմա-
նից յետ դարձեց թուր գաղթականներին՝ թող
չը տարվ իրենց մտնել, այդ լուրը չը հաս-
տատուեց ըստ իրի։ Այ միայն այդպիսի բան
չէ եղել, այլ և թիւրքաց կառավարութիւնը
հրաման ունենալով Կ. Պօլսից, թուր գնացած
գաղթականներին ընդունում և և պահապանե-
ր կարգելով իրանց տեղերը ուղարկում։ Փայա-
քավարի ընդունել են մանաւանդ վերջին ան-
գամ գնացած՝ Բազուրի 500 գաղթականներին։
Վերջինները, ակնատեսների պատմելով, Ար-
տաֆայում վարձած ֆուրգոններով մտան թիւր-
քաց երկիրը, առանց որ և է դժուարութեան։
Սահմանից երկու ժամկալ ճանապարհ հեռաւ-
րութեան վրա գտնվող Կարա-Բուլաղ պոստում

չըբաղադրված է հեղաբարոյ, քաղաքավար մարդ-
կանցով։ Այս պարագայի տակ ո՞վ կարող է մի-
ղադրել այս խեղճ գաւառացիներին, որ իրանց
երջանիկ համարելին և անբնական չէր, եթէ այդ
մասին գրէին իրանց աղգականներին. «Հայաս-
րայ եկեք, շուտ հասէք, աւետեաց երկրն է
Ամերիկան»։ Այդպէս էլ արին։ Եւ ահա, մինչ-
դեռ առաջինները խաբարէր, դժգոհ իրանց վի-
ճակից, սոսկալի գոյներով նկարագրում էին
գաղթականութեան դժուարութիւնները, խոր-
հուրդ էին տալիս տեղեկիցը չը շարժվել, վեր-
ջին դասակարգին պատկանողները հրաշալի գոյ-
ներով էին նկարագրում՝ նոր-աշխարհը և նրա
առատութիւնը։

Մինը գրում էր եկեք, միւսը—մի եկէք։ Այդ
հակասութիւնը գաղթելու արտով վարակված-
ներին գրել էր անբացատրելի դժուարութեան
մէջ։ Ո՞րքին հաւատարմ։ Հանդիպելով ան ձամբ
պէտք էր լուծել և լուծեցին։ Սակայն իրողու-
թիւնը միշտ իրողութիւն մնաց։ Այսպէս թէ
այնպէս, հալածված գաւառացիները, ճշմարիտ է,
չունչ առան ազատ երկրում, բայց մի ուրիշ
աւելի սոսկալի թշուառութեան մատնվեցին։
Նրանք անկարող եղան դիմադրել չըբաղադրու-
թեան և աւելի աղիւղութեան. միտիթիւնները
տիրեցին նրանց։ Նրանք աշխատում էին, նրանց
զրպաններում առատ փող կար, ուստի պանդխ-
տութեան, ընտանիքի, հայրենիքի ցաւերը մո-
ռացութեան տալու համար սիրով անձնաւոր

բանին ուսման վարձը և այդպիսով հնարաւորու-
թիւն են տալիս նրան աւարտել ուսումը, ոտքի
կանգնել, պաշտօն ստանալ, հարստութիւն ձեռք
բերել։ Եւ սակայն, մոռնելով կեանքի մէջ, ձեռք
բերելով նիւթական ապահով կեանք, երէկվայ
կարօտ ուսանողները շատ շուտով են մոռանում
իրանց նախկին վիճակը, մոռանում են իրանց
պարտքը, մոռանում են, որ նոյնպիսի կարօտու-
թեան մէջ են գտնվում իրանց յաջորդները և
չեն մտածում վերադարձնել իրանց ստացածը,
որպէս զի միւս չքաւոր ուսանողներն էլ հնարա-
ւորութիւն ունենան ուսում ստանալ։ Շատերը
դիտում են կատարել իրանց պարտքը և նոյն
իսկ այն ժամանակ, երբ օգնող ընկերութիւննե-
րը ու ժողովները յիշեցնում են նրանց, հրաւեյ
են կարգում նրանց բարոյական զգացմանը։

Մօսկվայի համալսարանի աղքատ ուսանողնե-
րին օգնող ընկերութեան վարչութիւնը, տեսնե-
լով որ սոսկ «բարոյական զգացման» հրաւեյ
կարգալի ոչ մի արդիւնք չէ արտադրում և իմա-
նալով, որ նպատակ ստացած նախկին ուսանող-
ներից շատերը ներկայումս ապահով նիւթական
վիճակ ունեն և կարող են վերադարձնել իրանց
պարտքը, որոնց աւելի եռանդուն միջոցների
գիմնէ՛ր նախկին ուսանողների վրա կուտակված
297,394 ռուբլի պարտքը ստանալու համար։ Նա
կազմեց մի առանձին մասնաժողով՝ «պարտ-
քերը պահանջող» անուանով, որը և դիմեց
թուր նախկին ուսանող պարտականներին՝ հրա-
ւիրելով վճարել իրանց պարտքը և զգուշացնե-
լով, որ հակառակ ղեպերում, օրինական միջոց-
ներ ձեռք կառնվին։ Ստանալով այդպիսի աղու-
տաւարկութիւն, նախկին ուսանողներից մի
քանիսը շտապեցին վճարել իրանց պարտքը,
ոմանք խոտապան հետզհետե վճարել, բայց և
գտնվեցին այնպիսիները, որոնք կրկնակի հրա-
ւեյ ստանալով անգամ, ոչ մի պատասխան չը
տուին։ Կոմիտէն դատ բացեց այդպիսի պար-
տականների դէմ։ Մայիսի 15-ին, Մօսկվայի
հաշտարար դատարաններից մէկում ընկում էր
նախկին ուսանողների Վեյշվի և Պրասոլի գոր-
ծը, առաջինը Մօսկվայի միաբնական պաշտօնեայ
է, իսկ երկրորդը՝ երդուած հաւատարմատար.
առաջինը պարտ է 71 ռ., իսկ երկրորդը՝ 25 ռ.,
որ ստացել են 22 տարի առաջ։ Սկզբում պար-
տականները յայտնեցին, որ տասնամեայ վաղե-
մութիւնը (դաւանտ) աղաւթում է իրանց այդ
պարտքը վճարելուց, երբ դատարար յայտնեց,
որ այդպիսի պարտքերի համար վաղեմութիւն
չը կայ, նրանք աւարկեցին, թէ միջոց չունեն
վճարելու։ Դատարար վճռեց պահանջել երկու-
սից էլ պարտ գումարը և իսկոյն և եթ յանձնեց
կատարողական թերթը կօմիտէի հաւատարմա-
տարին։

Մօսկվայի երդուած հաւատարմատարների
խորհուրդը, տեսնելով այդպիսի մի տեղե վար-
մունք մի փաստաբանի կողմից, հաղորդեց Մօս-
կվայի շրջանի թուր փաստաբաններին, որ ու-
սանողական կօմիտէին պարտք ունեցող թուր
անձինք վճարեն իրանց պարտքը մի ամսվայ
ընթացքում և եթէ ոմանք հնարաւորութիւն
չունեն այժմ վճարել, խորհուրդը խոտանում է
փոխարինաբար տալ նրանց հարկաւոր գումարը։
Կարող ենք արդեօք յուսալ, որ կովկասցի
նախկին ուսանողները թող չեն տալ, որ դա-
տարանի միջոցով պահանջվի իրանց պարտքը և

մերկ ու քաղցած ձկներն բաղդի ճակատադրին
յանձնելով՝ ցուղւ ձեռքին, սովոված են
պանդխտութեան դիմել, որ գէթ մի կերպ ա-
զատվեն անուղի՝ հարստահարիչների ձիրքանե-
րից։ Գլխիկեան արժանի այս դասակարգը
պարտքերի տակ ճնշված գաւառացիները, Կ.
Պօլսի ու Վովկաս անշաղ, անբաւարար գտնե-
լով կամ աւելի լաւ է ասել, առաջիններին հե-
տեւելով խմբակներով խուժեցին աւետեաց եր-
կիրը։ Զարբաշ կեանքին վարժ գաւառացիները,
սովորած լինելով դիւղական ծանր երկարատև
աշխատանքի՝ չուղիով տարաբար զործարանի
տասնամեամեայ աշխատութիւնը որքան էլ ծանր
առածանիք, հակառողջական, այնու ամենայնիւ
թեթեւ համարեցին։ Ամերիկայում, փոխանակ
խոնաւ, ծխոտ խրճիթի կամ գոմի, ստացան
տախտակամած փայտաշէն սենեակ, ուր բացի
իրանից, թիւրք մի ուրիշը չը ընէ. չարմայի,
կարկանդակ մուճակի, հաւանաւոր չապիկի փոխա-
րէն, եւրօպական հալուստ, օսլայած չապիկ,
ոսպի և թանապուրի փոխարէն, սիթի բիֆ (խո-
ղի կամ տաւարի միս), իսկ աշխատութեան օ-
րավարձը, 6, այդ 50 չլացրել է նրան, 1—2
դոլար (25—50 դրոշ), մի աշաղիս գումար, որի
համար նախկինները թող չեն տալ կաշխատեցնե-
ր նրան։ Եւ այս ամենի վրա աւելացրէք և այն,
որ այստեղ չը կան աւարաւոր զինուորներ, ա-
ւազակ քիւրդեր, հարստահարող կամ տանջող
թիւրքեր, վախաւոր հայ էֆէնդիներ, այլ նա

ներքին մէջ արդար զայրոյթ են առաջ բերում զէպի տեսուչ Գարաբեան, որը արդատ դրոշմից տարանալով 2000 ռ., բացի Կաթողիկոսի վճարած 150 ռ. ճանապարհածախքը, միմայն 5 թէ 5½ ամիս է տեսուչին արեւել: Ահա այդ տրամադրութեան հետեւանքն էր Արեւմտեան Յովհաննիսեանցին հրաւիրելու ցանկութիւնը, որը սակայն, ինչպէս ասացինք, մնաց ցանկութիւն, չնորհւաւ: Գ.

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷԿՍԱՆԴՐՈՊՈԼԻՑ

Յունիսի 9-ին

Մայիսի 13-ին մեզ մօտ հիւր եկաւ հայոց դեռահասական խումբը, և այսօր, եօթը գեղեցիկ ներկայացուցիչներ տալուց յետոյ՝ հետագա Ալեքսանդրոպոլցի: Խօսել դեռահասաների չնորհքի մասին գաւառական ընտիր վրա տուած ներկայացուցիչների ժամանակ, ուր նրանք յաճախ ասելոված են լինում քեզ բարձրանալ իրանց ասպարէզին անհամապատասխան դերերում,— դա անհիշելի էր լինել: Բայց պահանջել, որ դեռահասական խումբը ներկայացնէր իր ոյժերին համապատասխան և մեր կեանքի հետ գոնէ փոքր ինչ աւելցնելու ունեցող պիէտներ,— դա, մեր կարծիքով, ամեն մի գաւառացի ինտելիգենտ մարդու իրաւունքն է: Գալով ներկայ խմբի ներկայացուցիչներին մենք կասեցրէք, որ թէն պիէտները լիովին համապատասխան էին խաղացողների ոյժերին, բայց նրանց մի մասը նիւթ չէր մատակարարեց ոչ մեր սրտերին և ոչ էլ մրտաբերին: Ներկայացուցիչները՝ «Աւազ» Բալասի», «Մանուշ», «Ուրախութիւն» և միւսները անցան շատ գեղեցիկ: Եւ մեր հասարակութիւնը, որը միշտ անտարբեր է եղել զէպի ամեն մի օգտաւոր գործ, այս անգամ ամենայն հաճութեամբ լսում էր դաշինքը: Այս անգամ վերացել էր նոյնպէս նախկին ներկայացուցիչների ժամանակ կրկնվող տգեղ սովորութիւնը: Խմբի գլխավորը, պ. Արեւեան, ոչ ոքի ոչ միանգամ ծրարով տուած չուղարկեց և սրանով մասամբ հակադրեց մեր պահանջին թէ թատրոնական գաւառներին ներկայացուցիչները համար մի քանի կողմի վերաբերող սովորութիւն տալ չէ: Ուրախութեամբ պէտք է նկատել, որ ներկայացուցիչները աշոյղ էին նոյնպէս նիւթական կողմից: Յոյս ունենք, որ սրանից յետոյ էլ մեր դեռահասական խումբը, իր ամառային ճանապարհորդութիւնները ժամանակ, չի մոռանալ Ալեքսանդրոպոլը, ուր սպասում են նրան մայրենի լեզուի և թատրոնի բազմաթիւ երկրպագուներ:

ՆԱՄԱԿ ԶԱԲԱՐԱՆԱԿ

Յունիսի 3-ին

Մեր ամուսնական փոռած օրէնքներին զոհ եղող դժբաղդներին թիւը մէկով էլ աւելացաւ: Բաւական ժամանակ է, որ լուսայի երկրպագու մեր կանանց հասարակութեան մէջ խօսակցութեան առարկայ էր դարձել մի զոյգ նորաստեղծների ընտանեկան երկպառակութիւնը և անհաշտ կեանքը: Զր մոռանանք ասել, որ ամուսնի մօտ 40 տարեկան ամուսին է, իսկ հարսը 15 տարեկան օրիորդ: Զար լեզուները պատմում են թէ տղան նորահարսի աւելի տղետ մայրը (ամեն տեղ մայրը) ի դիմաց իր աղջկայ՝ պահանջում է փետայից երեք բան. առաջին՝ որ նա թողնէ իր ներկայացուցիչները, որովհետեւ ձեռները սեանում են, իսկ այդ իրանց դուր չէ գալիս. երկրորդ՝ գնա Մոսկվա խրդիլ և լինի մոսկովի չի. երրորդ՝ հագնվի ռուսական շէլ և իր կնոջ հետ գնայ կուրս ու լուսո խաղաղ սովորէ: Իսկ գոհ-հիւ ամուսնինը հակառակն է ուզում, պահանջել, ինչպէս ասելուց, իր բռնապետական անուսանալ իրաւունքներին երկնքով և անպայ-ման հաղանդով: Ներկա ժամանակ երկու կողմերի մէջ խուլ կուլ էր մղվում, որի հետեւանքը այն եղաւ, որ հարսն ու փեսան բա-ժանկեցին իրարից, առժամանակ: Այսօր փոքրիկ Զարաթաշայի հետաքրքիր հասարակութիւնը, թէ այդ թէ կին, հաւաքվել էր փետայի տան շուրջը: Մեր հարցին՝ թէ ինչ է պատահել պատմեցին որ փեսան ինքնասպանութիւն է փորձել թոյն ընդունելով, բայց բժիշկը չուտ վրա հասնելով՝ աղաղակ է: Այժմ փեսան զինուորական հիւանդա-նացուցն է: Ինչպէս ականատեսներն են պատ-մում, մահվան տանջանքներն մէջ անգամ, փե-սան հրաժարվում է եղել բժշկական օգնութիւ-նից, մահը դեռ պահա համարելով: Գնա ամուս-նական փոռած օրէնքները որքան այսպիսի զոհեր պիտի տանեն...

Մի քանի շաբաթ առաջ, քաղաքի միջով անց-նող գետի ափին՝ գտնուում են մի նորածին երե-խայ խեղդամահ եղած. կարծէք այդ անմեղ մա-նուկը լինէր մեղաւորը այն յանցաւոր և տղետ

ճնոդների փոխարէն, որոնց մեղքերի ճնոդն էր լինել...

ՆԱՄԱԿ ԽՈՐԱԳՈՐԾԻՆ

Թիֆլիս, յունիսի 14-ին

Գահադական հարցը նորից դարձաւ ընթեր-ցող հասարակութեան համար էական մի խնդիր: Այս հարցը, այո, դժուար լուծելի հարցերից մէկն է: Ոմանք ասում են, թէ արժանաւոր քա-հանանքը, չնորհիւ տղան և անարարական քա-հանանքը, հայաժողով են ինչպէս փոքրիկ որ-դիքը, և խորհուրդ չեն տալիս ինտելիգենտ մար-դուն փառաւ զաւրեւ: Ոմանք ասում են, թէ հարկաւոր է ունենալ ուսում առած և զար-գացած քահանաներ, որպէս զի մտքի փոփոխու-թիւն և առաջադիմութիւն մտնեն մոլորվորի մէջ. ուրեմն, առանց վառեղու, հարկաւոր է ինտելիգենտ երիտասարդին շտապել քահանայ ձեռնադրել: Իսկ ոմանք էլ ասում են— եթէ ծխակաւանները տուն չընդունեն անարժաններին, դուք չայգլիտով վերջ տրվի անարժան մարդ-կանց ձեռնադրութեանը, և այն ժամանակ կրկնված, օրինաւոր երիտասարդ քահանայական կուտու ընդունելով՝ չի հաւովի տղետ քահա-նաների ձեռնուր...

Գահանայ հարցի էությունը: Նախ՝ մինչև այժմ մեր զարգացած քահանաներից ոչինչ էր դործունէութեամբ, կամ ուղղութեամբ տարբեր-վել այն տղետ և անուսում քահանաներից, ո-րոնցից մենք խորհում ենք: Ինչպէս են նրանք հաւածվել տղետների կողմից: Եթէ նրանք կա-մեցել են լայն ասպարէզ ընտրել գոր-ծելու համար, միթէ անուսում քահանաները նրանց արդեւ են եղել: Եթէ մեր կրթված քա-հանաները իրանց կոչման բարձրութեան վրա են կանգնած, էլ ինչու են խորհում գիւղերի համար ձեռնադրելուց, որտեղ աւելի զգալի է նրանց բացակայութիւնը: Իսկ եթէ ձեռնադրվում են մեծ-մեծ քաղաքների համար, ինչպէս, օրինակ, Թիֆլիս, Բաքու և այլն, ինչու նրանք, բացի անօրհնէրից, կնոջից, հարսանքից և «քե-լիս» ուտելուց, խորհում են այցելելու իրանց ծովափը քաղաքի այն խուլ մասերում, որտեղ նրանց հոգեւորական մեծ ազդեցութիւն կունե-նայ խաւար ամբոյի վրա: Այդ խօսքերից յե-տոյ, չը կարծէք ընթերցող, թէ մենք դէմ ենք կրթված քահանաներ ունենալուն: Գաւ լիցի-կրթված հոգեւորականի անհրաժեշտութիւնը մենք խոստովանում ենք: Բայց ինչ արած, քանի որ քահանայի ընտրութիւնը ամբողջապէս կախված է ժողովրդից: Հարկաւոր է ժողովրդին կրթել, աղել նրա վրա և միայն կրթված ժողովուրդը ինքը կարող է վերջ տալ տղետների ձեռնադրու-թեան: Ուրիշ վճռական միջոց դժուար է ցոյց տալ:

Նիկ. Արքանաբան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յունիսի 14-ին, Կովկասեան կառավարչապետ իշխան Գրիգորի Թիֆլիսից ուղևորվեց Եստեմուկի:

Պետերբուրգի Աղատ-տնտեսական ընկերու-թիւնը ուղարկել է դարձեալ 2000 ռուբլի, Անդր-կովկասի կարօտ գիւղացիներին բաժանելու հա-մար: Այդ գումարը որ ուղարկված էր իշխան Արքանաբանին հասցէին, արդէն յանձնված է Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեանը, որը արդէն կարգադրել է բաժանել այդ գումա-րը թէ այն գաւառներում, որոնց մասին իշխան էր «Մշակ» անցեալ համարում և թէ Ղազարի, Բօրչալուի և Գանձալի գաւառներում:

Մենք ստացաւ: Սամարկանդ կայարանից, Յ. Սարգսեանի միջոցով, 20 ռուբլի, որ հանդա-նակել են մի քանի անձինք իրանց մէջ: Այդ փողը հաւաքատուները թողնում են մեր տրա-մադրութեան տակ, և մենք որոշել ենք բաժա-նել Թիֆլիսաբանակ կարօտեալներին:

Մեզ հաղորդում են, որ այս ամառ Նուխու, Շամախու և Ալաշկալայի գաւառների լեռնային արօտատեղերը պէտք է ենթարկվեն հետազոտու-թեան և պէտք է յայտարարվեն երկրագործու-թեան միջնաբեր այն որոշումները, որ կայացվել են Ախալքալաքի գաւառի լեռնային արօտատե-ղերի վերաբերութեամբ: Այն գիւղական հասա-րակութիւնները, որոնք արօտատեղեր ունեն իշխած տեղերում, պէտք է ուղարկվեանք վե-րաբերական հետազոտութեան գործին և ներկայ լինեն սահմանագծերի որոշելու ժամանակ:

Թիֆլիսի Միքայէլեան հիւանդանոցի վարչու-թիւնը մեզ հաղորդում է, որ իշխանուհի Ն. Ա. Բէկթաշեանի կանտոնին նուրբեց հիւանդանոցին դարձեալ 1000 ռուբլի (սա երրորդ անգամն է), որպէս զի այդ փողը բաժանվի հիւանդանոցից դուրս եկող այն հիւանդներին, որոնք չունեն ոչ ապ-րուտի միջոց և ոչ պարագայունք:

Մեզ հաղորդում են, որ Թիֆլիսի գաւառում երեկեայ մերկեր պահվում են: Թէ անձրեւները, քամին և ցուրտը ու թէ մերկի ուտող թուշու-

ներքին բաղնիքները մերկի տարածման առաջն են առել:

ՂԱԶԱԽԻ ԳԱՆՈՒ ԲԱՐԱՆԱԿ ԳԻՒԼԵԿ ԴԱՐՈՒՄ

«Ոսկէպառայի յայտնի աւաղակապետ Խէչօ Գալախեան» իր երեք թուրը ընկերներով՝ նորից երեւոյ մեր գաւառում: Յունիսի 7-ին «Սպարտու-տում» ընդհարում տեղի ունեցաւ Հախրատ, Շնուր, Կոքր գիւղացիների և աւաղակապետ խմբի մէջ: Աւաղակապետը զինված են եղել նոր ձեռն ա-րագածիկ հրացաններով, իսկ գիւղացիները, դժ-բաղդաբար, վատ են զինված եղել: Կոքր գիւղացի մի քանի երիտասարդներ մոտում են քարանձաւը և շարունակում են հրացանաձգութիւնը. իսկ մի քանիսը, տեղի անկարմարութեան պատճա-ռով, փախչում են: Անվերջ հրացանաձգի Խե-չօն, նկատելով քարանձաւի մէջ մի երիտասարդի ոտը, հրացանը ուղղում է զէպի նա. գնդակը անցնում է սրտէնը... Աւաղակապետը անմիա-սի փախչում են զէպի «Չաթին-դադ»: Գաւառապե-տի կարգադրութեամբ երկրորդ մասի պրիս-տաւը, տարը կողակներով, ժամանակաւորապէս տեղափոխված է Կոքր. չրջակայ գիւղերի սահ-մաններում պահապաններ են դրված. ժողովուր-դը մեծ երկիւղի մէջ է:

Ա.ՂԱՍՏԱՅԱՍԻՑԻՑ մեզ հաղորդում են. «Գարու հունը սկսվել է, բերքը աւառ է: Գարու գինը իջել է մինչև 50 կոպէկ պուղը: Գիւղացիները յոյս ունեն, որ ցորենի հունը կը լինի նոյնպէս աշոյղ»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՈՐԱԳՈՐԾԻՆ

Միլան, յունիսի 7-ին

Թէն այժմ Խաղաղութիւնը խաղաղութիւն է տրուում, չնորհիւ գիւղացիներին, սակայն այդ դեռ չէ նշանակում, որ երկրին իրօք խաղաղացել է: Խաղաղացման համար հարկաւոր է տնտեսական բարեբաւ, որ չը կայ...

Խաղաղութիւն կառավարութիւնը մեծ քաղաքոր-ծութիւնները արաւ. մոտաւորապէս 600 մարդ կատորեց: Նրա գինւորները շատ կործն հանդի-սացան իրանց ադիւ. հայրենակիցների դէմ, այն, ինչ որ պիտի անէին Աֆրիկայում, նրանք արեն իրանց հայրենիքում: Կառավարութիւնը ամեն ջանք գործ է դնում ծածկել կատորածնե-րի ճիշդ թիւը, և կարծում են, որ հաղանդներ-րով, կատորածներով, վերջապէս ամեն տեսակ ճնշումներ գործ դնելով, կարող կը լինի հանել իր նպատակին: Այս օրոգէիս Խաղաղութիւնը է ամենամանր տնտեսական տագնապի մէջ. օ-րէցօր դաղվականութեան թիւը աճում է. բան-ւորները թողնելով իրանց սիրուն երկրը, ցըր-վում են աշխարհի բոլոր կողմերը: Ինչպէս՝ Ո-րովհետեւ ծանրաբեռնված են հանգին հարկե-րով: Ինչպէս օրինակ դեռ ևս շատ թոյլ է համե-մատելով երկրի մէջ գտնված բանւորների թի-վին, որը գնալով աւելի էլ մեծանում է: Եւ քանի որ դեռ գոյութիւն ունեն ներկայ անուա-նելի պայմանները, հասկանալի է, որ մի ու և է ասելով բաւական կը լինի ապստամբեցնելու ժո-ղովրդին կառավարութեան դէմ՝ պահանջելու համար իրենց գրութեան փոփոխումը: Գէպերից անմիջապէս յետոյ, սենտը Բացաւ ու օր էնը-ն երի մի ծրագիր կազմեց և ներկայացրեց միջնա-րութեան: Zanardelli և Visconti Venosta բողո-քեցին այդ ծրագրի դէմ, վնասակար գտնելով նրա գործադրութիւնը:

Զինւորական դատարանում արդէն յուղումնե-րին մասնակցողներին դատը սկսվել: Նոյն իսկ նրանք, որոնք պատահաբար ներկայ են եղել այդ շփոթութիւններին՝ երկու տարուց սկսած մինչև 6 տարի բանտարկութեան են դատա-պարտվել: Հիմա դուք ինչեղեղ կարող էք երե-ւակայել, թէ ինչ ծանր պատժի կենթարկվեն նրանք, որոնք մասնակցել են բարեկազմներին: Կառավարութեան ձեռքը չընկնելու համար՝ բաղնիքի սօցիալիստներ և հանրապետական-ներ կարողացան անցնել սահմանը և ապաւէն գտնել եւրօպական այլ և այլ քաղաքներում: Իրանց մեծ մասն անցաւ Շվեյցարիա, ուր կա-ռավարութիւնը ամեն կերպ օգնեց նրանք: Մի-այն ձեռնադի կանտոնին էր, որ իշխանելով խաղա-կան կառավարութեան խնդիրներ, սրան յանձնեց խաղաղական բանւորների մի խումբ, յորը Շվեյցա-րիայից գնում էր զէպի Բաղլա, իր հայրենա-կիցներին օգնելու համար: Այս դէպքը մեծ յու-ղում առաջ բերեց շվեյցարական հասարակու-թեան մէջ և այս պատճառով տեղի ունեցան երկար վիճաբանութիւններ դաշնակցական խոր-հրդարանում:

Ինչ վերաբերում է ձեռքապահած պատգամա-ւորներին՝ կառավարութիւնը այս օրերս առա-

ջարկ է ներկայացնելու Camera-ին, որն արդէն բացվել է, թէ արեւօք պէտք է դատի ենթար-կել նրանց, թէ ոչ:

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍՈՒՍՏԱՆԻՑ

Թէ հիւան, մայիսի 29-ին

Մայիսի 26-ին Էմիլ-Բօլլին իր նախարարապե-տութիւնից և ուրիշ բոլոր պաշտօններից զրկվեց: Ասում են թէ այս պաշտօնանկութեան գլխա-ւոր պատճառն է՝ պետական պարտքերի վճար-ման մէջ Էմիլ-Բօլլիի ցոյց տուած անընդունա-կութիւնը և պաղութիւնը... Շահը հրամայել է նախկին պաշտօնադուրկ սաղաքապետին՝ Շա-ր-Բօ-լլային (պարտից) քաղաք հրաւիրել, որից հե-տեցնում են, որ նախարարապետութեան պաշ-տօնը նորից պիտի յանձնվի ժողովրդից սիրված այդ անձնաւորութեան: Ներքին գործերի նա-խարարութեան պաշտօնը յանձնվեց նախկին սաղաքապետ եղալը՝ Էմիլ-Մուլլերին: Ինչպէս հետադարձում են, նախարարութեան մէջ առա-ջացած այս անակնկալ փոփոխութիւնները պատ-ճառը եղել է Շահի եղալը Զէլի-Մուլլերին ներ-կայութիւնը և նրա դիմումները:

Ներկա տարուց ի վեր այստեղ հրատարակվող «Փարբլէթ» շաբաթաթիւրերը երկու ամսից ի վեր սկսել է ամեն օր հրատարակվել փոքր ծաւա-րով: Զր նայելով այն ամեն իւրաքանչիւններին և պօստային ձրի փոխադրութեանը, որ պօստի նախարարութեան կողմից չնորհվել է յիշեալ թիւրերին, նոյն իսկ քաղաքի մէջ, երեկայեցէք, մայիսի 15-ի համարը այսօր են ինձ յանձնում...

Ս. Գ. Ժուլիէր

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ալբանո-չերնօգորիական սահմանագլխի վը-րա տեղի ունեցած խռովութիւնների առիթով, «Polit. Correspondenz» լրագիրը յայտնում է, որ Իպէկից 5 դրօպաւոյ նիզամ է ուղարկվել և մի քանի օրից յետոյ այդտեղ կենտրոնացած կը լինի 15 զորագումը:

«Times» լրագրի ասելով, Կ. Պօլսում կար-ծում են, որ Նմենի ապստամբութիւնը հետանք է այն համաձայնութեան, որ կայացրել են ի-րանց մէջ Մէքքալի շէրիֆը, Հալապի նահանգա-պետը և Նմենի ապստամբների պարագլուխ Հա-միդը, որը յայտնի է Բիսկական խալիֆա անունով:

Լճօղծից հետագում են, որ երեքպետեան դաշնակցութեան դիպլոմատիան սատարի աշ-խատում է համոզել Թիւրքիային պաշտօնապէս միանալ այդ դաշնակցութեան: Մի քանի ժամա-նակ առաջ, սուլթանը շատ զբոլված էր Գե-րմանիայի դէմ, որովհետեւ նրան հաղորդել էին, որ դեռահասական կառավարութիւնը այլ ևս չէ կամենում ընդդիմանալ Գիւրդի իշխանի թեկ-նածութեան: Սակայն այժմ վերահաստատ-վել է նախկին թիւրք-դեմոստական քաղաքական մտեմութիւնը:

Միլանում արդէն սկսվել է՝ (ինչպէս այդ երեւում է «Մշակ» այսօրվայ թղթակցութիւնից) մայիսեան անկարգութիւններին մասնակցողնե-րի դատը: Մեղադրողների շարքում գտնվում է և ուսու կին բժիշկ Մանա Կուլիշեւա: Նա եռան-դուն սօցիալիստ է. նա նպատակ է յետափոխա-կան կրթութեան հաստատութեան, կարմակերպել է ժողովներ: Կուլիշեւան մեղադրվում է այն բանի մէջ, որ յայտնի կերպով գրգռել է ժողովուրդը բռնութեամբ փոխել կառավարչա-կան սիստեմը և զենքով դիմադրել իշխանու-թեան:

„ՄՇԱԿ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԴՈՒՍՏԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ԱՄԵՐԻԿՈ-ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՄԱԳԻՐԻ, 12 յունիսի: Պաշտօնական հեռա-գիր Սանտ-Նազօրի. «Ներկ, առաւօտեան 8 ժա-մին, սկսվեց յարձակումը: Թշնամին հաւաքում է իր ամբողջ ոյժը Պունտա-Բէրրափում ափ իջնելու համար»:

Հալանդայից ստացված պաշտօնական հեռա-գիրն ասում է, թէ սկսվեց Սանտ-Նազօր ուղ-բաղնուցիւնը: Թշնամին աշխատում է ափ ի-ջնելու զօրքերը Բաղիվերի և Բէրրափի մօտ:

Սերվերայի հեռագիրը հաղորդում է, որ ա-մերիկացիները ափ իջան Պունտա-Բէրրափում, Սանտ-Նազօրից զէպի արեւելք, և աւելացնում է, որ նաւատորմի էկիպաժը զօրքեր միացրեց իր հետ՝ թշնամու դէմ կռուելու համար: Մէրկերան կրկնապահան է համարում դրոշմները:

Զինւորական միջնաբեր Սանտ-Նազօրից պաշ-տօնական հեռագիրը ստացաւ, որը հաղորդում է, թէ մի խիստ կուրից յետոյ թշնամու առաջին յարձակումը Բէրրափի վրա յետ մղվեց:

ՄԱԳԻՐԻ, 12 յունիսի, Սանտ-Նազօրի նահանգ-գաղտնի հեռագիրը հաղորդում է, որ ամերի-կական նաւատորմի յարձակումը Սերունէի և Բաղիվերի դէմ շարունակվեց մինչև գիշերը: Թշնամին յետ է մղված ամբողջ գծի վրա, բացի

